

BBC 151: NAFOs 50-ÅRSJUBILEUM PÅ ET HEIDUNDRENDE NAFO-SEMINAR!

At det har gått trått for NAFO etter at pandemien kom i 2020, og at økonomien har vært ute å kjøre, har de fleste fått med seg. Mange var derfor spent på om NAFO ville klare å reise kjerringa da foreningen skulle arrangere årets NAFO-seminar der foreningens 50 første år skulle feires, som skjedde 26.–30. april. Før pandemien lå deltakerantallet på seminaret på rundt 700. I fjor, da pandemien ikke helt hadde sluppet taket, var det under 400, en del færre enn man håpet på. Så hva ville skje i år? Hvor godt ville programmet bli, og hvor mange deltakere ville det bli? Det viste seg raskt at programmet ble svært rikt, selv om de økonomiske betingelsene for presentørene var langt dårligere enn før (som vel langt på vei var et sparetiltak). Da påmeldingen åpnet, strømmet det på med folk som ville til Storefjell. Det stoppet ikke før på 780, det høyeste antallet siden 2011, og uhyre gledelig. Litt av det kan skyldes det spesielt gode programmet, med langt over 200 titler. Litt kan også skyldes at noen ville være med å feire seminaret, og det dukket nok opp en og annen som ikke hadde vært der på noen år. Men desidert mest skyldtes nok at vi er tilbake til det normale, og at folk er sugne på å oppleve ting «live», og på å møte hverandre. Mot slutten kommer jeg tilbake til stemningen på seminaret.

Utsikten fra Storefjelltoppen, et kvarters gange fra hotellet der NAFO-seminaret har blitt arrangert i over 30 år. Her ser vi rett mot Jotunheimen.

For første gang siden 2019 var det et godt gammeldags forseminar som gikk fra onsdag ettermiddag til lunsjtider torsdag. Tema var skolevegning, som jeg selv gjerne har kalt skolenekting (i tråd med school refusal, som det heter på engelsk). Jeg åpnet faktisk ballet, og

snakket litt om skolen før og nå. Jeg gikk gjennom noen egne suksesshistorier, men fortalte også om noe som ikke hadde vært så vellykket (som det generelt snakkes for lite om på seminarer). Et av mine viktigste poenger var at mine suksesser lå drøyt ti år tilbake i tid, og at mye har endret seg siden da. Det meste har blitt mer komplisert, både samfunnet, skolen og elevers hjemmesituasjoner. Jeg kunne derfor ikke garantere at jeg hadde gått fram på de samme måtene i dag. Etter meg kom det en rekke framlegg. Dag Sørheim hadde et morsomt framlegg som dreide seg om en rekke tiltak for å gjøre det spennende å være på skolen. Vi kan si at det dreide seg om finurlige måter å arrangere positiv forsterkning på, ikke minst ved å gi elevene oppgaver på vegne av andre elever, og hele gruppen, slik at elevene opplevde å ha en plass. Jeg skjønnte det slik at det gjaldt elever med litt spesielle behov og litt reduserte opplæringsmål, men selv om det inntrykket skulle være riktig, hadde Sørheim sikkert klart å ta med seg mye av det inn i vanlig undervisning.

To av de yngre og lovende, Raymond Johansen og Dag Sørheim.

Den ble kalt åpningsforelesning, selv om det gikk flere andre forelesninger samtidig. Da hovedseminaret startet på torsdagen, holdt jeg uansett forelesningen «Brokker fra 50 års brokete historie». Jeg snakket mest om den aller første tiden, om bakgrunnen for at atferdsanalyse slo såpass an i Norge, og hvordan atferdsanalyse også ble kritisk mottatt, særlig fra marxistisk og filosofisk, positivismekritisk hold, og av Dagbladet, særlig representert ved Arne Skouen. Det står det mye om i min bok som ble gitt ut til jubileet, og jeg går ikke mer inn på det her. Jeg sa også litt om foreningens utvikling, og om hvor den står i dag. I mange år har NAFO vært en relativt sterk forening, men det har kanskje ikke gitt seg så mye utslag i en profesjonell og offensiv drift som foreningen kanskje har hatt ressurser til. I stedet har det kanskje vært drevet litt mye i vante spor, uten at jeg tok til orde for å gjøre overilte, drastiske endringer. Etterpå kom det en som kalte forelesningen for en «makt demonstrasjon». «Av hva?», måtte jeg spørre. «Av kunnskap», var svaret. Jeg takker og bukker, og i all beskjedenhet har jeg nok satt meg en del inn i debattene på 1970-tallet.

Det var et symposium om traumer, ledet av Martin Ø. Myhre. Foruten han selv, var det mange sterke navn. Ikke minst hadde han klart å få med seg to kolleger fra Nasjonalt senter for selvmordsforskning- og forebygging, nærmere bestemt Fredrik Walby og Anita J. Tørmoen.

Walby gikk gjennom forskjellige dramatiske saker som var kjent fra media, og hvorfor sakene hadde blitt så store som de hadde blitt. I en av våre større byer la en kvinne i flere år beslag på store deler av nødetatens kapasitet. «Metoden» var særlig å skulle hoppe fra forskjellige bruer. Psykiatrien hadde ingenting å komme med, og tiden gikk. Etter hvert kom det inn atferdsanalytisk ekspertise, og saken snudde seg raskt. Han gikk også gjennom en tragisk sak på Sørlandet som endte med at en ungdom begikk drap. Her hadde psykiatrien uttalt at personen var for ustabil til å utredes, som om ustabiliteten, som må vært konkret atferd, ikke var ekstremt viktig informasjon i seg selv. Også her hadde det nok hjulpet om fagpersoner som rår over konkrete verktøy, gjerne atferdsanalytiske, hadde kommet «på banen». Tørmoen snakket om dialektisk atferdsterapi, og jeg satt igjen med to «overordnede» ting. For det første er det ingen fare med å «slippe til» DBT på våre seminarer. DBT bygger minst like mye på grunnleggende atferdsanalyse som ACT gjør. Det gjelder ikke minst analysene av hvorfor vanskelige situasjoner oppstår for pasienten, hva som konkret går an å gjøre i slike situasjoner, og hvilke ferdigheter pasienten kan trenge å lære. Det andre jeg satt igjen med, er at pasienter som hun snakket om, minnet mye om en del av de yngre kvinnene som mener at de har Aspergers syndrom. For å si det enkelt, synes jeg Tørmoens fokus på å lære å mestre vanskelige situasjoner og opplevelser er langt mer konstruktivt enn den mer fatalistiske tilnærmingen som det er å ønske seg inn under en diagnoseparaply, for eksempel asperger. I det hele tatt var det befriende med to presentører som befinner seg i utkanten av vårt miljø. Folk à la Walby og Tørmoen er det utelukkende berikende å trekke inn.

Fredrik Walby på symposiet om traumer.

Apropos forholdet mellom ACT og atferdsanalyse, hadde jeg selv en forelesning om hvorvidt ACT egentlig er så mye mer enn folkevisdom om hvordan det er sunt å opptre. Jeg konkluderte med at ACT neppe er det, ikke minst etter å ha gått gjennom holdninger som (fortsatt!) er vanlige i vår kultur, og uttrykk og ordtak som forekommer i dagligtalen, som minner mye om lignelser og metaforer innenfor ACT. Vi kritiserer gjerne kognitiv atferdsterapi for å ha et rasjonelt, common sense opphav. Det spørres imidlertid om ikke også ACT kan stikke fingeren i jorden slik sett.

Nevnte Sørheim hadde en fin gjennomgang av kritikken mot EIBI som har kommet fra «nevrodversitetshold», nærmere bestemt fra «aktivisten» Henny Kupferstein. Han gikk først gjennom en artikkel der hun «påviste» at de fleste som har fått EIBI, mener at de er traumatiserte

av det. Problemet er bare at artikkelen ikke holder vann, særlig ved at deltakerne ble rekruttert fra miljøer som er sterkt kritiske til atferdsanalyse, og ved at det ikke er noen dokumentasjon for traumene. Selv tilbyr Kupferstein forskjellige terapiformer, som «Rapid prompting method». Den minner om fasilitert kommunikasjon, der en terapeut skriver det som den mener at pasienten vil. At Kupferstein tar fett betalt for humbugen, gjør ikke saken bedre. Å mele sin egen kake ved å sverte andre er en gammel strategi. Etter Sørheims gjennomgang, inkludert visning av opptak av Kupfersteins «behandling», synes jeg at jeg ser dem som mener at Kupferstein har noe for seg, kanskje utenom at hun har en god sangstemme.

To gubber som vel også har hatt en og annen liten «feide». Arild Karlsen og jeg.

Det var også tema på et digitalt seminar for to–tre år siden, men et symposium, ledet av Erik Arntzen, handlet om atferdsanalyse nå og framover. Selv framhevet jeg at den mest detaljerte grunnforskningen nok har hatt sine beste år, og at vi har nok grunnleggende kunnskaper og begreper. Jeg var til og med inne på at vi ikke trenger å kunne så mange begreper, prinsipper og metoder for å bli gode atferdsanalytiske praktikere, og hadde forslag til hva en «obligatorisk» liste kan inneholde. Framtiden er derfor mer politisk og tjenestemessig – å utbre atferdsanalyse og å bruke atferdsanalyse riktig – enn vitenskapelig og metodisk. Etter meg snakket Marita Kvia blant annet om å ha en avslappet holdning til samarbeidspartneres begreper og tenkemåter. Til slutt var det en paneldebatt. Slike debatter pleide lenge å være nokså tamme, men de senere årene har folk blitt flinkere til å stille spørsmål. Det får meg faktisk til å tenke på at debatter bør bli en større del av programmet på NAFO-seminarene. Ellers tilsa kanskje alderen på en del av presentørene at tema for symposiet like gjerne kunne ha vært atferdsanalysens fortid som framtid, men det får så være.

Private aktører er kommet for å bli, og også i år var det innslag fra flere av dem. Ecura har vært en gjenganger lenge, men i år var det også et innslag fra nykommeren Habilitering Hadeland. Hovedpresentør Raymond Johansen snakket inngående om langvarig ekstinksjon av dramatiske og relativt komplekse atferder. Når behandling går over så lang tid, har nok også en del tilvenning, eller habituering, vært ute og gått. Uansett gikk det etter hvert veien, og Johansen framhevet særlig en del av personalets utrolige evne til å beholde roen i hektiske situasjoner, som et ledd i nettopp ekstinksjon. Johansen lanserte til om med begrepet «ekstingvør». Snakker vi om en ny videreutdanning, for eksempel på Oslo Met – Storbyuniversitetet? Ekstinksjon er noe av det viktigste og vanskeligste vi driver med...

Et jubileum krever et spesielt jubileumsarrangement. Et slikt fant sted på fredag ettermiddag. Programleder var Per Tronsaune, foran en stappfull sal. I tur og orden intervjuet han folk som har hatt noe spesielt å si for foreningen. Tre rosiner i pølsen slik sett, var tre av Norges aller første atferdsanalytikere, Willy–Tore Mørch, Arild Karlsen og Odd Arne Tjersland. Mørch og Karlsen snakket mest om den tidlige tiden, mens Tjersland også kom inn på atferdsanalyses plass i dag, særlig på psykologutdanninger. Han beklaget sterkt at en nyttig miljøbasert tilnærming som atferdsanalyse, har blitt så svakt representert, særlig på psykologutdanningen i Oslo. I løpet av to timer var det mange morsomme innslag, og arrangementet ble svært godt mottatt. Takk til Per!

Bildet er mer historisk enn særlig de unge kanskje forstår. Willy–Tore Mørch og Arild Karlsen var de to første studentene til Arne Brekstad, som var hovedpioneren for atferdsanalyse på autisme- og utviklingshemningsfeltet fra rundt 1970! Vi snakker om mer enn 50 år, siden før vår forening ble stiftet!

Ellers ble min bok om norsk atferdsanalyse, og om NAFOs første 50 år, lansert på seminaret. Jeg fikk mange spørsmål om å signere boken, og den gikk nok jevnt unna, men noen salgSTALL aner jeg ikke. I festtalen på lørdag takket leder Terje Gundhus meg for den gratisjobben som jeg har gjort. Selv vil jeg legge til at resten av jobben er NAFOs. Markedsføring og salg, særlig på NAFOs hjemmesider, må komme i gang. Boken må også anmeldes, og det skjer ikke av seg selv. Aktuelle tidsskrifter å få den anmeldt i, kan være Tidsskrift for Norsk psykologforening, Fontene, Kognitiv terapi, vårt eget NTA, og studentaviser, særlig de som kommer ut der det er psykologutdanninger. Psykologstudentene i Oslo gir ut Impuls, som faktisk er Nordens eldste psykologiske tidsskrift. Hvor mange av dagens psykologstudenter vet noe om hvilken plass atferdsanalyse hadde på psykologstudiene, og hvor mange av oslostudentene vet at det en gang fantes en Skinner–klubb på Blindern? Boken handler faktisk om norsk psykologihistorie, og fra min side var den ikke bare ment for innvortes bruk. Hvis NAFO ikke bruker den for å nå litt ut, vil det styrke mitt inntrykk av NAFO som en innadvendt forening.

Uansett var det et utrolig vellykket seminar, og stemningen var den gode gamle, og vel så det. Bredden i programmet slo heldig ut, og det var noen skikkelige publikumstreffere, som da Per Sørheim snakket om livet i «Skinnersengen, og det nevnte traumesymposiet. NAFO må hele tiden søke balansen mellom det seriøse og det fengende, og det lyktes godt i år. Muligheten

for å bygge videre på årets seminar bør være gode. Med et tilnærmet like godt program neste år, og litt mobilisering, kan suksessen gjentas. Folk vil oppleve kjøtt og blod. Pessimismen som det kanskje var tendenser til, bør vi i alle fall gjøre til skamme.

Fra åpningsforelesningen der jeg snakket om NAFOs historie. Kroppsposituren kan tyde på at jeg gikk offensivt til verks. Bildet til venstre endte som omslag til boken om NAFOs historie. Bildet til høyre ble forkastet, og ville vel også ha gitt et smalere inntrykk.

Årets seminar bør også oppmuntre oss til å presentere atferdsanalyse mer offensivt. Etter seminaret var det et innlegg på Facebook om at vi kan takke oss selv for at vi ikke er mer utbredt enn vi er. Jada, ansvar skal vi alltid ta, samme hva vi holder på med. Men vi kan ikke ta det ved å kripe for andre, og for eksempel utdanninger som ikke har med atferdsanalyse, opptrer neppe ansvarlig, gitt den dokumentasjonen for atferdsanalyse som finnes. Så ikke alt ansvar ligger hos oss, men ingen gjør jobben for oss. Selv ser jeg jobben som tredelt: Holde vår sti ren, presentere oss positivt, og gå offensivt til verks for å korrigere feil oppfatninger, ikke minst innenfor utdanning.

Da sier vi det slik i denne omgang. Ha en fin forsommer.

16. mai 2023

Børge Holden